

Alguns exemples de violència de gènere a la dècada dels anys seixanta a Mollet del Vallès

Glòria Arimon i Ventura

Periodista i filòloga

1. LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE EN EL MÓN

Històricament, la violència contra les dones ha adoptat múltiples formes: esclavitud sexual, violència en situacions de guerres, assassinats per honor, violacions, infanticidi femení, mutilació genital, agressions, violència a la llar.

La Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona, aprovada per les Nacions Unides el desembre del 1993 feia, per primer cop, una definició del que és la violència de gènere. Es defineix la violència contra les dones com aquells actes que "puguin tenir com a resultat dany o sofriment físic, sexual, o psicològic per a la dona, així com les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es donen a la vida pública com a la privada"¹.

La desigualtat entre homes i dones al llarg de la història ha propiciat aquesta violència, que s'ha exercit contra dones de qualsevol país, raça, religió o classe social². Els valors patriarcals han fet que les agressions a les dones s'hagin acceptat com un fet normal³.

La violència a la llar és una de les pràctiques més generalitzades de violència contra les dones. Són diversos els estudis que demostren que més d'un 20% de les dones han estat víctimes de maltractaments per part dels homes amb qui viuen.

El maltractament a les dones es considera internacionalment com a fenomen social des de l'any 1995, en què a la Conferència de Beijing⁴ es va reconèixer la violència de gènere com a problema social i es va definir en el context de la violació dels drets humans i de la lluita per la igualtat entre homes i dones⁵. Un dels objectius estratègics de la Conferència va ser l'adopció de mesures integrades per prevenir i eliminar la violència contra les dones.

La violència contra les dones, segons la Comissària de Treball i d'Assumptes Socials de la Unió Europea, Anna Diamantopoulou, afecta una de cada cinc

dones europees en algun moment de la seva vida⁶. A Espanya, les xifres de denúncies de violència contra les dones s'acosta a les 25.000 a l'any, però es creu que només es denuncien un 10% dels actes de violència de què són víctimes les dones. Marits, excònjuges, promesos i antics companys són els responsables de la meitat de les morts violentes de dones en el món, segons l'Informe mundial sobre Violència i Salut fet públic per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) a Brussel·les el 3 d'octubre de 2002⁷.

“La falta de documentació i d'investigació sobre violència domèstica, assetjament sexual i violència contra les dones i les nenes en espais públics i privats, inclòs el lloc de treball, obstaculitza els esforços encaminats a preparar estratègies concretes de prevenció”.

Destaca, per tant, l'absència de dades i de documentació fins a anys recents. Moltes de les pràctiques de la violència de gènere no han existit de cara enfora i han restat invisibles davant la societat fins fa pocs anys. La lluita del moviment feminista ha fet evidents les situacions de violència contra les dones dintre les parets de la llar o la feina. Fins fa ben poc, la violència domèstica, no existia, senzillament, perquè no se'n parlava i si no hi havia problema, no calia investigar res. El fet que la violència passés de ser considerada un problema privat i personal, a un problema social, a més d'implicar un major coneixement, ha representat la possibilitat d'analitzar les causes i de preveure les alternatives i la prevenció. L'accés a la democràcia ha significat, doncs, tenir més elements per lluitar contra aquesta xacra.

2. FRANQUISME I VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Durant la dictadura franquista, els valors que potencià el dictador i la Falange, amb el vistiplau de la jerarquia de l'Església, eren els de la submissió total de la dona a l'home. Deia Pilar Primo de Rivera l'any 1942:

“Las mujeres nunca descubren nada. Les falta, desde luego, el talento creador reservado por Dios para inteligencias varoniles. Nosotras no podemos hacer nada más que interpretar, mejor o peor, lo que los hombres nos dan hecho”.

La revista *Teresa*, de la Secció Femenina, el març de 1951 publicava un article a l'habitual reportatge setmanal, que, entre altres coses, deia⁸:

“Una mujer que tenga que atender a las faenas domésticas con toda regularidad, tiene ocasión de hacer tanta gimnasia como no lo hará nunca, verdaderamente, si trabaja fuera de casa. Solamente la limpieza y el abrillantado de los suelos, y si se piensa en los movimientos que son necesarios para quitar el polvo de los sitios altos, limpiar los cristales, sacudir los trajes, se darán cuenta que se realizan tantos

Los asesores Religiosos orientan la formación católica de la Sección Femenina, porque queremos hacer de las falangistas verdaderas mujeres fuertes de espíritu, que sin foderías, sepan distinguir claramente el bien del mal.

(Sección Femenina, La Sección Femenina, historia y misión, 1944)

Sabes que existen los vicios, que existen las pasiones, que existen los amores prohibidos; pero todo, todo ello, es lo más triste, feo y pecaminoso de la humanidad. Todo ello está reñido con tu anhelo de perfección, de limpieza moral; todo ello está reñido con tus ilusiones.

(Sección Femenina, Economía doméstica, para Bachillerato, Comercio y Magisterio, 1968)

La mujer sensual tiene los ojos hundidos, las mejillas descoloridas, transparentes las orejas, apuntada la barbilla, seca la boca, sudorosas las manos, quebrado el talle, inseguro el paso y triste todo su ser. Espiritualmente, el entendimiento se oscurece, se hace tardo a la reflexión; la voluntad pierde el dominio de sus actos y es como una barquilla a merced de las olas; la memoria se entumece. Sólo la imaginación permanece activa, para su daño, con la representación de imágenes lascivas, que la llenan totalmente. De la mujer sensual no se ha de esperar trabajo serio, idea grave, labor fecunda, sentimiento limpio, ternura acogedora.

(Padre García Pizar en *Médula*, revista de la S.F., 12 agosto 1945)

Bendita sea tu pureza y eternamente lo sea.

49

Els valors potenciat per la Falange durant la dictadura franquista eren els de la submissió total de la dona a l'home.

movimientos de cultura física que aun cuando no tienen como finalidad la estética del cuerpo, son igualmente eficacísimos precisamente para este fin.”

A través de les escoles, la Secció Femenina promovia aquests valors mitjançant els manuals d'ensenyament obligatori, com el cas de l'anomenat *Economía doméstica para Bachillerato, Comercio y Magisterio*, de l'any 1968:

“Sabes que existen los vicios, que existen las pasiones, que existen los amores prohibidos; pero todo ello es lo mas triste, feo y pecaminoso de la humanidad. Todo ello está reñido con tu anhelo de perfección, de limpieza moral; todo ello está reñido con tus ilusiones”.

“Cuando estéis casadas, pondréis en la tarjeta vuestro nombre propio, vuestro primer apellido y después la partícula “de” seguida del apellido de vuestro marido. Así: Carmen García de Marín.

En España se dice señora de Durán o de Peláez. Esta fórmula es agradable puesto que no perdemos la personalidad sino que somos Carmen García, que pertenecemos al señor Marín, o sea que somos Carmen García **de** Marín”.

La violència a la llar implica formes d'abús que exerceix la persona a qui es reconeix l'autoritat del poder dintre de la parella. Si els valors que es potencien per a la dona eren els de la docilitat, la dependència, la submissió i l'obediència, la conseqüència era que la dona havia d'acceptar els capricis i fins i tot la violència procedent del marit, sense ni dret a enfrontar-s'hi. La violència a la llar, per habitual, era invisible, i el maltractament es veia com una cosa natural o normal.

3. EL TRACTAMENT DE LA INFORMACIÓ A LA PREMSA DELS ANYS SEIXANTA

El setmanari *El Caso*, editat a Madrid, es va especialitzar en el que s'anomenava successos, una crònica negra amb reportatges sobre crims, atracaments, estafes i agressions sexuals... Va néixer l'any 1951, dirigit per Eugenio Suarez. Es deia que l'única limitació que li va imposar el Règim era que no hi hagués més d'un assassinat a la portada. L'única revista que superava la tirada de *El Caso* era el diari d'esports *Marca*. Centrar l'atenció del públic en temes d'esports o de successos distreia la gent de pensar en els seus problemes afectius, laborals o en la manca de llibertats.

Ramón Arangüena, periodista que cobria les notícies d'aquest setmanari cap a finals dels anys vuitanta, afirma que s'anava al lloc dels fets, la Guàrdia Civil els estava esperant amb les fotografies i els veïns explicaven el que havia passat. Així es treballava⁹.

Durant la dècada dels seixanta i primera meitat dels setanta Enrique Rubio, que s'havia convertit en un especialista en aquests temes, va fundar a Barcelona el setmanari *¿Por qué?*, centrat en casos espectaculars, truculents i morbosos.

És a partir d'aquestes revistes d'on hem extret informació del que passava a Mollet els anys seixanta, tot i que si el cas es considerava important des del punt de vista informatiu, també se'n feien ressò diaris d'informació general com *La Vanguardia*, *El Correo Catalán* o *El Noticiero Universal*.

4. ANÀLISI DE QUATRE CASOS A MOLLET DEL VALLÈS I CONCLUSIONS

Hem revisat la premsa d'aquesta època¹⁰ i ens hem centrat en un període concret: els anys que van del 1964 al 1968. El que estudiem específicament és la violència masclista exercida pels homes vers les dones, siguin les seves companyes sentimentals o desconegudes. D'aquests cinc anys, hem triat quatre casos que ens semblen representatius del que podia ser la violència contra la dona al nostre poble i dels quals hem trobat constància. En tenim tres en què la víctima és agredida per un home proper (marit, cosí, expromès) i un altre on diverses veïnes són assetjades per un desconegut al carrer.

4.1 ANY 1964. APUNYALAMENT DE DOLORES ROS ALBADALEJO PEL SEU MARIT

Dolores Ros Albadalejo, de 39 anys, estava casada amb Pedro López Escudero i tenien un fill petit. L'any 1964 van comprar una petita parada al mercat municipal per instal·lar-hi un bar. La gent coneixia la Dolores com la Lola. Explica *El Caso* que Pedro Lopez i la seva dona no eren feliços, ja que, segons els veïns, les baralles eren freqüents i discutien per qualsevol motiu, ni que fos per no res.

El 23 de juny de 1964, funcionaris del Jutjat es van presentar en el seu domicili per complimentar una ordre de desnonament. Quan tots els mobles ja eren al carrer, Pedro, irat, va començar a cremar-los. A partir d'aquell dia, la parella i el fill vivien a diversos llocs; algunes nits els havien vist dormint a l'aire lliure, als afores de Mollet.

Sembla que el bar, on feien cafès i begudes, no acabava de funcionar. "Parece ser que las dificultades del negocio agriaron su carácter, ya de por sí muy agresivo, y las discusiones ya habituales se fueron acrecentando". Pedro López, continua el cronista, "contrariamente a lo que se pueda suponer, era un hombre muy trabajador", afirmació difícil d'entendre, sobretot perquè testimoni d'aquella època de venedors del mercat amb qui hem parlat, diuen que era ella la que habitualment treballava. També recorden que l'home bevia.

EL CASO EN BARCELONA
Pág. 13

Después de apuñalar a su esposa se inclinó sobre su hijo y le besó en la frente

Luego se entregó a la GUARDIA CIVIL

celes de las heridas recibidas. El policía municipal don Emiliano Gómez (Mollet del Vallès, se dirigió al Ayuntamiento alarmado por un grito que procedía de la plaza donde radican las Ocasu Constitucionales. Más de medio centenar de personas presenciaba cómo Dolores Ros yacía en el suelo; justo a ella, su marido, miraba atónado a su alrededor, amenazando con el arma que acababa de usar contra Dolores y aquellos que pretendían intervenir. El hijo de corta edad, que les acompañaba, testigo inocente de la tragedia, presentaba aterrado la escena, cuya imagen tardará mucho en borrarse de su mente infantil. El policía municipal Emiliano Gómez fue el primero que corrió en auxilio de Dolores Ros, trasladándola a una furgoneta particular propiedad de los hermanos Ruiz-Gómez, que rápidamente la condujeron a la clínica municipal donde fue atendida por el doctor Tifón, que calificó las heridas recibidas por Dolores de precoces, reservadas, adhiriendo seguidamente al traslado al hospital de San Pablo, de Barcelona. Desde, según últimas noticias, ha estado notablemente de las heridas de que

fos asaltada en el citado centro quirúrgico.

El agresor

Pedro López Escudero, una vez conocida la agresión, sin soltar el arma que empuñaba fuertemente, se inclinó ante su hijo y le besó la frente; acto seguido tomó la calle Berenguer III, camino del cuartel de la Guardia Civil, donde se presentaba momentos después, declarando ante del hecho delictivo y entregando el arma homicida al comandante del puesto de la Guardia Civil, cabo primero don Pedro Moreno Alarcón, que instruyó las diligencias oportunas, ordenando el traslado de Pedro López Escudero a la cárcel de Granollers, junto con el arma homicida, una navaja de diez centímetros de hoja por diez centímetros de longitud total.

El atentado

Emiliano Gómez es uno de los principales testigos del hecho que agudiza a la opinión pública de Mollet del Vallès. Alrededor de las 19.30 caía en medio de un charco de sangre frente al Ayuntamiento de la localidad Dolores Ros, herida a manos de su propio esposo en un fúnebre momento que

derrochó de un apléu el hogar que con tanta fatiga ambos habían creado y que ahora pasaba por una época de dificultades.

A las 19.32 llegaba al lugar del suceso Emiliano Gómez, que presentando el hecho, rápidamente se hizo cargo de la situación y pasó a la víctima del atentado los primeros auxilios. A las 19.37, trasladada en la furgoneta de los hermanos Ruiz-Gómez es asistida de primera intención en la Policlínica Municipal por el doctor Tifón, que poco más tarde daba las órdenes oportunas para trasladar a la herida a Barcelona por necesidad. A las importantes ciudades quirúrgicas.

La vida asombrada y pacífica de Mollet del Vallès se ha visto trunada por uno de los episodios más trágicos en una localidad donde es proverbial la cordialidad de sus moradores, cuya vida transcurre feliz y sin que surtiesen con él que nos ocupa venga a alterar su calma más que de tarde en tarde,afortunadamente, para aquellos que pueden resistir en este paraje donde la modestia de un suceso se realza con verdadera sorpresa por los habitantes de esta población barcelonesa.

(Foto Coma.)

Apunyalament d'una dona pel seu home, EL CASO, 19-7-64, núm. 637.

Pedro va agredir la Lola el 8 de juliol a la tarda, després d'una discussió al bar; feia molta calor, detalla el setmanari; va començar a colpejar-la reiteradament i després va treure una navalla i la va apunyalat diverses vegades. La Lola encara va tenir forces per sortir a fora la plaça de l'Ajuntament i cridar, però ell la va perseguir. Quan un grup de gent s'hi va acostar per intentar ajudar-la, ell, esgrimint la navalla, els ho va impedir. Per sort, Emiliano Gómez Gallego, un policia municipal que estava a prop, en sentir els crits i xiscles, s'hi va acostar. Al mig del cercle de gent es troba la Lola al terra, plena de sang, Pedro al seu costat, dret, amb l'arma a la mà, i el fill d'ambdós, atemorit. Pedro dona per acabada la feina, "escribiendo tal vez el último capítulo de una serie de peleas e incompatibilidades que el matrimonio no se recataba en disimular ante la mirada reprobatoria de todos cuántos les conocían", fa un petó al seu fill i comença a caminar cap al carrer de Barcelona. Mentrestant, traslladen la Lola en una furgoneta dels germans Ruiz-Gómez¹¹ a la clínica de Mollet, on la va atendre el doctor Tiffon, que recomana que la portin a l'Hospital de Sant Pau, a Barcelona, on la ingressen.

Pedro va anar caminant pel carrer de Berenguer III fins a la caserna de la Guàrdia Civil¹², on es va lliurar. El cabo primer Pedro Moreno Alarcón va instruir les primeres diligències i ordenà el seu trasllat a la presó de Granollers, juntament amb l'arma homicida, una navalla de set centímetres de fulla per disset de longitud total.

El fill petit, que ho havia vist tot, sembla que després de l'agressió, va anar a viure amb uns familiars. La Lola, "herida a manos de su propio esposo en un funesto momento que derribó de un soplo el hogar que con tantas fatigas ambos habían creado", se'n va sortir i continuà treballant al mercat fins que va plegar i pel que expliquen, convivint amb el seu marit quan va sortir de la presó.

4.2 ANY 1966. CINC VEÏNES SÓN AGREDIDES AL CARRER

El 23 de febrer de 1966 el setmanari *¿Por qué?* publica (en portada i a l'interior, amb moltes fotografies, algunes de les quals mostren la dona agredida en el lloc dels fets), la informació de les agressions d'un desconegut a diverses dones molletanes, a la via pública. Diu que és el cinquè cas d'una sèrie d'atacs similars, esdevinguts els darrers quatre o cinc mesos. Explica l'últim, denunciat per la dona agredida, Ana M. Sanchez Aznar, casada, que, juntament amb el seu marit, que treballava a la Pelleria, vivien a can Lledó (El Cuartelillo). La dona explica que tornava de visitar una veïna i al revolt de la via del tren, a la Plana Lledó, li va sortir aquest home. Ella va cridar i lluitar i al cap de poc va aparèixer alguns veïns. Llavors l'home es va escapar.

El primer cas s'havia donat feia uns mesos, també a la Plana Lledó. L'agredida va ser Maria Pascual, que vivia al carrer de Cervantes i l'atac va ser al carrer de

Agressions als carrers de Mollet. POR QUÉ 23-2-66

LA POBLACION DE MOLLET, JUSTAMENTE ALARMADA

UN MANIATICO O PERTURBADO SIEMBRA LA INTRANQUILIDAD ENTRE LAS JOVENES QUE TRANSITAN AL ANOCHECER

Mollet. — Nuevamente esta villa y más concretamente, su barrio norte se han visto conmovidos por la repetición de un hecho que, de unos meses a esta parte, viene produciéndose con demasiada frecuencia: el asalto, esta vez de una muchacha joven que regresaba del trabajo a las diez y media de la noche, y que al ir a entrar en su domicilio fue alcanzada por un individuo con las perversas intenciones que son de suponer.

Por fortuna, la alarma que los casos semejantes ocurridos ha producido, hizo que su madre estuviese esperándola y tuviese tiempo para arrebatarla mientras que ella misma se enfrentaba con el atacante. A los gritos acudieron varios vecinos y, como ha sucedido otras veces, el asaltante logró escapar por una calle poco concurrida, sin ser alcanzado ni localizado.

Conocemos la preocupación de las autoridades y sus esfuerzos por detener a quien perturba tan torpemente la tranquilidad de esta laboriosa población. Lo reiterado de unos actos que ya no pueden calificarse de gamberismo, sino de

delito, y su impunidad hasta el momento, nos obligan a comentar lo que, por otra parte, es tema de general conversación.

Sabemos que es más fácil pedir la solución que encontrarla. Pero confiamos se ponga fin a una situación cuya persistencia preocupa e irrita con razón al vecindario y, en particular, a las mujeres, que en cuanto anochece no se atreven a salir solas por un miedo que los hechos hacen justificado. — C

EL CORREO CATALAN, 24-2-66

Santa Margarida. En aquest cas, ella portava una ampolla de vinagre i n'hi va tirar un raig als ulls.

Se sabia que una noia jove, R.N, que vivia amb els pares a l'avinguda dels Caiguts¹³, havia estat atacada un diumenge, quan tornava a casa. El setmanari no donava més dades de les altres dues víctimes. Aquells mesos, la inseguretat i la por van ser comunes en totes les dones molletanes. El 24 de febrer, *El Correo Catalán* es fa ressò de les agressions.

Els atacs coincidien en una mateixa zona geogràfica i, en el cas dels dos que explicava el setmanari, les dones que havien aconseguit posar en fuga l'agressor. Segons la Guàrdia Civil, les víctimes deien que l'agressor era un home jove i baix. Les investigacions van donar fruits, ja que la premsa es fa ressò de la detenció (*El Noticiero Universal* i *La Vanguardia* el 15 de març d'aquell any). Expliquen que han detingut un jove de 21 anys, Juan Centelles Miquel, de la Llagosta, que ha confessat ser l'autor de les agressions i alhora, se'l considera autor d'altres atacs similars a la comarca.

4.3 ANY 1967. ANA JOSEFA VIUDEZ GOMEZ ÉS ASSASSINADA PEL SEU COSÍ

Tenia 33 anys i estava casada amb Salvador Fernandez Sanchez; tenien dues filles, de 13 i 6 anys (o 11 o 1, segons els mitjans) i vivien al carrer del Comte d'Urgell, 86. *El Caso* ho presenta així: "Tal vez los calores hayan influido en esta mortandad". Durant un temps, havien tingut d'hoste un cosí germà, Miguel Parra Viudez, de 23 anys, solter, que havia vingut del poble, Huercal Overa (Almeria) l'any 1961. S'hi va estar sis anys, fins que després de múltiples discussions, va arribar a les mans amb el marit i hi van intervenir un capellà, amics i la Guàrdia Civil. El van fer fora i se'n va anar a una pensió. Sembla que la dona i ell mantenien relacions. Hi va arribar a intervenir una iaia del poble, que va venir fins a Mollet per intentar solucionar-ho, però no va aconseguir res. L'any 1967 ell va començar a treballar de policia municipal a l'Ajuntament de Parets.

El 23 d'agost de 1967 apareix un germà del marit, Juan Fernández, que havia fet el servei militar i es va estar uns dies a casa d'ells, aprofitant que era Festa Major. Una tarda, les dues filles i ell van a la fira i la mare diu que es queda a casa una estona i els ja es trobaran més tard, però no apareix. A les nou del vespre, quan arriba el marit de treballar i veuen que la dona no hi és, decideixen posar una denúncia per desaparició. Tres dies més tard, el 26 d'agost, uns nens que buscaven cargols al bosc de Can Pantiquet, troben el cadàver i una navalla barbera al costat. La Guàrdia Civil deté Miquel com a sospitós, però ell ho nega. *El Caso* es pregunta: "L'assassí la va enganyar perquè anés fins allà?"

El Correo Catalán, el 29 i el 30 d'agost, es fa ressò dels fets. Diu que feia vuit mesos que Miguel havia marxat del pis; també en parlen *Tele-Exprés*, el 30 d'agost, amb una fotografia d'ella, *Ya* i *ABC*, amb notícia de l'agència CIFRA. *El*

Pág. 18

EL CASO

MUJER DEGOLLADA

MISTERIOSO CRIMEN EN MOLLET (BARCELONA)

Nunca la crónica negra había registrado en Barcelona hechos tan sangrientos como la que acaba de transcurrir. Otro asesinato, con todas las circunstancias legales, son demasiado para haber sido cometido en tan pocas fechas en una sola provincia, aunque eso es de la densidad de población que esta.

Tal vez los fuertes calores hayan influido en esta mortandad, cuando en invierno apretaron los fríos, pasaron meses enteros sin detentarse ni una sola de muerte a mano armada. Ahora, los días finales de agosto parecen haber alterado las virtudes y donado las pasiones que conducen al crimen.

Estas consideraciones se nos vienen: solo a las comitadas cuando se dio a conocer de Mollet, poblado situado a 19 kilómetros de Barcelona, nos ocultan para decir la crónica de otro asesinato de una mujer. El de la madre de familia llamada Ana Josefa Vives Gómez de treinta y tres años de edad, que ha agredido con la pistola seccionada después de tres días de su desaparición del hogar.

Ana Josefa, que era natural de Valencia, estaba casada con Salvador Fernández Sánchez de cuarenta y cuatro años natural de Eria (Gerona), donde contrajeron matrimonio y han vivido muchos años, junto con los dos niños hijos del matrimonio, que ahora tienen trece y seis años, respectivamente. Hubieron a vivir en Mollet hace cinco años. El padre se colocó en una obra de albañilería, con buena sueldo, hasta la

al ver que la madre no aparecía, regresaron a buscarla. La puerta del piso continuó cerrada ante sus llamadas, por lo que pidiendo permiso en el piso contiguo entraron a la casa por una ventanita que da a una terraza. Dentro, todo estaba en orden y no había nadie.

A las nueve de la noche, cuando regresó el padre del trabajo en la fábrica, extrañado y alarmado, puesto que jamás había ocurrido antes una ausencia parecida de Ana, salieron a buscarla. Preguntaron en la vecindad, en las tiendas; recorrieron todo el pueblo, y por último dieron parte a las autoridades. La desaparición era una mujer honesta, de buenas costumbres, apreciada por cuantos la conocían por su buen carácter, con buena salud mental y física. No se encontraba una razón que explicase una ausencia tan larga y misteriosa.

La búsqueda, angustiosa de familiares y autoridades, ha durado tres días. Hasta el sábado, a primera hora de la tarde, se encontró el cadáver con señales evidentes de haber sido asesinada.

A un kilómetro aproximadamente de Mollet, entre una huera de labor que hay junto a la carretera y la vía del ferrocarril, hay un pequeño bosque denominado «el Pantiquet», con bastante maleza alta entre los pinos. Los últimos días de esta semana ha llovido, y el sábado un grupo de niños decidió ir al bosque para recoger caracolas.

Los niños encontraron el cadáver de Ana entre la maleza, tendido en el suelo, y acudieron a las autoridades. Estaba ya muy descompuesto, pe-

tanías. Posiblemente, la pobre mujer quedaría impedida para gritar al recibir tan gran herida. Y para que no fuera así, con la ayuda de auxilio a la carretera el asesino debió de machacar la sujeta hasta que se desmoronó. Cerca del cadáver se encontró una navalla barba.

Este crimen se presenta muy misterioso. Tres días después del descubrimiento del cadáver todavía progresa las investigaciones en busca del culpable. Como se trata de una familia que ha llevado vida normal, sin que se las conozca en ningún, ha sido detenido Miguel, el primo hermano de la víctima, única persona que con ellos estaba disgustada. Pero parece ser que nunca definitivamente se el autor del asesinato.

Lo que nadie se explica es cómo pudo ser llevada la víctima hasta ese lugar. En el bolsillo se le ha encontrado la llave del piso, lo que indica que al salir encontró a alguien y que se mantuvo en la vivienda privada pudo subir al piso, donde no había nadie. Resulta difícil admitir que se desdiera a tan lejos, sabiendo que sus hijos y cuñada la estaban esperando y se morirían si tardaba, como un estado suicida. Por ello, se supone que debieron encontrar al ver diciéndole que a sus hijos se había ocurrido algo malo.

Las investigaciones se dificultan por la tardanza en descubrir el cadáver y por la lluvia caída sobre el mismo, que visiblemente impide la búsqueda. No obstante, la probabilidad de encontrar al culpable interesa que la Guardia Civil deba siempre a estos delitos, permite pensar que

Assassinat d'una dona pel seu cosí l'any 1967. EL CASO, 2-9-67, núm. 800.

Caso hi torna: Després que el cosí marxés del pis, diu que diferents persones van explicar que l'havien vist parlar amb ella, a prop de la pensió, amigablement i que estava gelós que el cunyat d'ella passés uns dies a casa seva. Després de l'aparició del cadàver, explica que Miguel deia: "Pobre prima mía, pobre Ana. ¿Quién habrá sido el criminal, el asesino sin entrañas capaz de hacerle daño a esa santa?", i cridava, plorava i besava la bossa de la víctima. La Policia, tanmateix, va creure que tenia proves i l'empresonen a Granollers.

Tres anys després, el 21 de febrer de 1970, la *Vanguardia*, a la secció de Tribunals, informa que s'ha fet el judici i ha quedat provat que Miguel Parra, nascut l'any 1944 a Huercal Overa es va traslladar a Mollet l'any 1961, s'allotjà a casa d'ella i al cap d'un temps van iniciar relacions. El desembre de 1966 va marxar perquè el marit el va fer fora, però van continuar veient-se. Donava diners a Anna, voluntàriament o perquè ella n'hi demanava. Al judici quedà provat que el 28 d'agost de 1967 ella li va portar l'esmorzar a la pensió i li va demanar 500 pessetes; ell, a contracor, les hi va donar. Van quedar que a les tres de la tarda es trobaven al torrent Caganell, on ella li portaria el dinar. Ho va fer i van discutir; llavors van quedar que es trobaven a les 6.30 al bosc de Can Pantiquet, on s'havien vist altres vegades. Quan ella hi va anar, ell va aparèixer al cap de poca estona i li va clavar una navalla, que li seccionà el coll.

El 26 d'agost van trobar el cadàver. El processat feia veure que tenia interès en la recerca, perquè va enviar telegrams als parents del poble per preguntar si la dona era allà i també s'interessava per ella a la caserna de la Guàrdia Civil. L'Audiència de Barcelona el condemnà a 26 anys, 8 mesos i un dia com a autor d'un delictes d'assassinat amb traïdoria, amb agreujament de despoblament i a una indemnització als heretres de 300.000 PTA. El seu advocat va recórrer la sentència, per alienació mental. El 29 d'abril, ABC diu que la Secció tercera de l'Audiència ho confirma. *La Vanguardia*, l'1 de març, diu que la Sala 2 del Suprem confirma la sentència.

En aquest cas veiem que la premsa parla de la calor com un factor d'influència en l'agressivitat de l'home, igual que el cas de Lola (!).

4.4 ANY 1968. MERCEDES MARTINEZ MORENO ÉS APUNYALADA PEL SEU EXPROMÈS

Tenia 23 anys i era filla de Cristina i Alpino, porter de la Pelleria, conegut com l'Avi. Vivien al carrer del Poeta Maragall, 17. Ella havia conegut el seu promès cinc anys abans, quan ell va anar a demanar feina a la fàbrica on ella treballava, sense èxit. Es deia Manuel Fernandez (o Gonzalez, segons el diari)

EL CASO
Pág. 15

MOLLET DEL VALLES (BARCELONA)

INTENTÓ ASESINAR de una puñalada a su ANTIGUA NOVIA

DESPUES TRATO DE SUICIDARSE CON LA MISMA NAVAJA

En la tarde del jueves día 20, y en las afueras de la población de Mollet del Vallés, a 17 kilómetros de Barcelona, en un rapto de ira y desmedida,

de una fábrica situada cerca de la línea férrea.

La víctima, llamada Mercedes Martínez Moreno, de veintitrés años de edad, soltera,

Manuel Fernández Cambero, de veinticuatro o veinticinco años de edad, pues parece ser que ni él mismo sabe justamente la edad que tiene, es natural de Badajoz y de oficio albañil. Conoció a Mercedes Martínez cuando, hace cerca de cinco años, se presentó a pedir trabajo en la fábrica donde ella está empleada y donde parece ser que no le admitieron.

Manuel cortejó a Mercedes y llegaron a hacerse novios. Al principio parecía un buen muchacho, formal y trabajador, hasta el punto de que como por carecer de parentés en el pueblo había de hacer sus comidas donde se presentaba, la familia de su novia le ofreció un puesto en su mesa, a la cual se ha estado sentando regularmente como hijo más de la casa. Pero durante se ha ido alejando con varias muchachas. Últimamente lo estaba en una pensión de la calle del Dos de Mayo.

curación cuando estuvieran casados. Tampoco daba demasiada importancia a que el muchacho fuese jaranero y amigo de borrachos, por creer que se trataba de cosas de su edad de las que se corregiría cuando contrajera responsabilidades familiares.

Pero últimamente, desde que

riamente en romper las relaciones, convencida de que sería demasiado riesgo unirse con él para todo el resto de su existencia.

SE GASTO EL DINERO

A pesar de avisar seriamente, Manuel no sólo no se corrigió, sino que se volvió

Apunyalament d'una dona pel seu expromès. EL CASO, 29-6-68, núm. 483.

Cambero, de 24/25 anys i feia de paleta. Havia viscut en diferents pensions, la darrera al carrer del Dos de Maig, coneguda com cal Cabrero. Es van prometre i més endavant van obrir un compte d'estalvi en una entitat. Ell sovint anava a menjar a casa de la família. De tant en tant, tenia una mena d'atacs que deien si eren epilèptics i freqüentava bars, però va ser en tornar del servei militar quan se li va notar molt mal caràcter; segons els coneguts i veïns, estava estrany, bevia molt i no volia treballar. Un dia Mercedes va adonar-se que ell havia tret les 40.000 PTA que tenien estalviades i va resultar que se les havia gastat en una gresca amb uns companys. Van discutir molt i ella va trencar la relació. Ell va intentar tornar però ella no en volia saber res. Llavors va planejar l'atac; el 20 de març de 1968 la va apunyalat i a continuació, amb la mateixa navalla, va intentar matar-se ell, sense èxit. Sembla que ella es va salvar.

4.5 CONCLUSIONS

Els quatre casos analitzats que van succeir durant els anys seixanta a Mollat reproduïxen les mateixes lògiques que altres casos estudiats en pobles i ciutats, tant de Catalunya com de fora. Vegem:

- L'agressor és algú de l'entorn immediat. El marit en el cas de Lola Ros, el cosí i amant en el cas de Josefa Viudez i l'expromès, en el cas de Mercedes Martinez.
- L'agressor aparenta interès en trobar el culpable i fins i tot fingeix que col·labora en la recerca. Cas de Josefa Viudez.
- L'agressor, després de l'agressió, es lliura voluntàriament a la policia. Cas de Lola Ros (ell se'n va caminant cap a la caserna de la Guàrdia Civil).
- L'agressor intenta suïcidar-se després d'agredir la víctima. Cas de Mercedes Martinez (intenta matar-se després d'haver-la apunyalat).
- La premsa sensacionalista intenta donar justificacions. El marit de Lola Ros "era molt treballador". O la calor, que apareix com a causa de les agressions en dos dels casos estudiats: "aquel día hacía mucho calor" (cas Lola Ros - El Caso) i de Josefa Viudez: "Tal vez los calores hayan influido en esta mortandad" (El Caso).
- Les dependències econòmiques o psicològiques de la dona són la causa que, malgrat les agressions, la dona els perdoni i reemprenguin les relacions. Cas de Lola Ros, quan el marit surt de la presó i torna de nou a la llar familiar.
- La via pública és un perill per a les dones i les noies soles. Cas de les cinc dones assetjades en situacions diferents per un individu de la Llagosta.

Tenint en compte els casos que hem trobat documentats (23 entre els anys 1957 i 1988), la conclusió és que durant el franquisme i els primers anys de la democràcia, es denunciava poc o gens i es feien públics només els casos de violència evident; d'altra banda, la violència domèstica a l'interior de la llar, ni comptava. Fins fa poques dècades, aquest tema es considerava un assumpte privat. Quan hi havia agressions a la llar, la dona aguantava. Rarament se separava o demanava el divorci, perquè aquest dret, durant el franquisme, no existia¹⁴. La consigna era aguantar fins a la mort, passés el que passés, perquè el matrimoni era per sempre. Però la fi de la dictadura no va suposar pas la fi de la violència contra les dones; amb la democràcia, aquest tipus de violència ha continuat.

5. LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE A L'ACTUALITAT

L'augment de denúncies des de fa uns anys i la seva difusió a través dels mitjans de comunicació, ha intensificat la percepció del nombre de dones que pateixen aquestes situacions. Segons les dades de l'estudi "Mujer, violencia y medios de comunicación"¹⁵ a finals dels anys noranta els mitjans de comunicació informaven el doble que en relació amb el 1988-1989, i el triple respecte al període 1982-1983.

Fins a començaments dels anys vuitanta a la premsa del nostre país el tema de la violència masculina contra les dones va estar disfressada a les pàgines dels diaris i setmanaris; en una primera fase, com dèiem abans, a les anomenades revistes de successos; més endavant, als diaris que recollien sovint aquesta violència en els *breus* de les pàgines de Successos, però només si hi havia mort o les lesions eren greus. Se solien referir al tema com a "baralla o disputa matrimonial" i no va ser fins més endavant que es va començar a fer servir l'expressió "maltractes".

La darrera dècada, la premsa, la ràdio, la televisió i la publicitat, però també el cinema, els còmics, els videojocs, la música o Internet solen presentar una imatge de la dona de forma tradicional, de manera que es perpetua la seva situació de no igualtat en relació amb l'home¹⁶. Això no ajuda en absolut a lluitar per la igualtat de gènere.

Les diferents institucions polítiques d'àmbit estatal, nacional i municipal fa anys que prenen mesures per l'eliminació de la violència masclista. La figura del marit com a cap de família (i que, recordem-ho, dóna el permís perquè la seva muller tingui passaport o es pugui treure el carnet de conduir) desapareix del Codi Civil el 1975. El 1978 el Codi Penal elimina els delictes d'adulteri i d'amistament. La mateixa Constitució d'aquell any proclama la igualtat i el dret de tota persona a la vida i a la integritat física i moral.¹⁷ Els anys 2003 i 2004 s'aproven diferents lleis contra la violència de gènere.

Taula 1.
Dones mortes per violència de gènere a mans de la parella o exparella.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
PARRELLA O EXPARELLA	54	63	50	54	71	72	58	68	70
Cònjuge	30	31	25	24	31	34	21	31	29
Excònjuge	2	4	2	2	4	5	3	4	4
Companya sentimental	13	13	16	19	18	14	11	15	20
Excompanya sentimental	3	3	1	3	9	6	6	9	8
Promesa	3	8	2	4	6	8	12	4	6
Expromesa	3	4	4	2	3	5	5	5	3
En fase de ruptura	16	10	16	9	12	12	1	12	7
En fase de ruptura + exparelles	24	21	23	16	28	28	15	30	22
% «en ruptura» sobre total de morts	44,44	33,33	46,00	29,63	39,44	38,89	25,86	44,12	31,43

*Acumulat fins al 3 de desembre

Font: Instituto de la Mujer. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales

Taula 2.
Denúncies per maltractes produïts per la parella o exparella, segons relació amb l'autor.

Dones. Dades absolutes (Delictes + faltes)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
	TOTAL	43.313	50.090	57.527	59.758	62.170	53.389*
	CÒNJUGE	22.430	22.640	23.263	22.252	22.174	18.039
	EXCÒNJUGE(*)	4.674	5.605	6.289	6.466	6.372	5.153
	COMP. SENTIMENTAL	8.166	11.124	14.633	16.255	17.360	15.693
	EXCOMPENSIMENTAL	5.640	7.630	9.648	10.827	11.985	10.717
	PROMÈS/A	822	1.132	1.494	1.733	1.958	1.776
	EXPROMÈS/A	1.581	1.959	2.200	2.225	2.321	2.011

*2007: acumulat fins a l'octubre

Font: Instituto de la Mujer. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales

6. LA LLUITA CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE A MOLLET

L'administració local és la més propera a la ciutadania. Per això és important el paper dels ajuntaments en la formació, la detecció, la prevenció, el tractament i la coordinació dels casos de maltractaments.

A la nostra comarca, com a d'altres llocs, el treball dels grups feministes va contribuir a la consecució d'alguns objectius, com els inicials centres de planificació o la posada en marxa de la Casa d'Acollida per a dones maltractades del Vallès.

"De Sta. Perpètua a Terrassa i de Mollet a Sabadell fa anys que fem campanyes contra les agressions. Els grups hem aportat solidaritat i capacitat de convocatòria per denunciar, mobilitzar i fer-nos ressò dels delictes. Volem que el màxim de dones i també d'homes prenguin consciència del fet. Volem que les entitats cíviques i socials així com els sindicats i partits, també responguin. A les Institucions, des de les que tenim més properes, els ajuntaments, fins a la Generalitat i la Diputació, els demanem la presa de posició i que facilitin els mitjans concrets per començar a donar, des d'ara mateix, solucions concretes.

Pla Municipal per a la Igualtat d'Oportunitat de les Dones, aprovat per l'Ajuntament de Mollet del Vallès l'any 1996.

Les Cases-refugi i d'acollida, entre d'altres... poden ser les primeres passes"¹⁸. Aquest és un fragment del text del programa de les Jornades Comarcals que el juny de 1989 es van fer a Santa Perpètua, organitzades per la coordinadora de grups de dones del Vallès oriental i occidental. Allà, Joaquina Alemany, responsable de l'Institut Català de la Dona de la Generalitat, es va comprometre a construir una Casa d'Acollida a Granollers, tal com va ser.

L'Ajuntament de Mollet va crear la Regidoria de Dona i Igualtat l'any 1995. L'any següent aprovava el primer Pla Municipal per a la Igualtat d'Oportunitat de les Dones, on en els punts 3.1.1 i 3.1.2 plantejava un Servei d'Acollida i atenció a les dones maltractades.¹⁹

El 1998 es va crear el Servei d'Informació i Assessorament a la Dona (SIAD), que ofereix orientació i atenció psicològica, informació i assessorament jurídic i suport a grups d'ajuda mútua. Amb una psicòloga i una advocada, es coordina amb els serveis d'atenció a la infància, les escoles i els instituts molletans. Segons les seves dades, la majoria de les dones que han demanat ajuda estan immerses en greus crisis de parella que arriben en alguns casos al maltractaments físics i/o psicològics. Sovint es troben enmig de processos de separació amb dificultats per finalitzar-los. El treball del grup, dirigit per la psicòloga del servei, pretén ajudar-les a aprofundir en el coneixement i reflexió més realista sobre la pròpia situació com a punt de partida de la presa de decisions.

Dades d'atenció a les dones molletanes

Any	àrea psicològica	àrea jurídica	violència
2005	143	165	21
2006	162	181	22
2007*	168	177	18

*Dades a 30 de setembre

L'any 2004 l'Ajuntament de Mollet del Vallès va presentar un Protocol d'actuació en casos de violència de gènere i l'any següent es crea l'Observatori local de violència de gènere, format per representants de les àrees bàsiques de salut de Plana Lledó i de Can Pantiquet, l'Hospital de Mollet, els cossos de Seguretat, el SIAD, el jutjat i els serveis socials d'Atenció Primària. L'objectiu és conèixer la realitat de la violència de gènere a la nostra ciutat, a partir d'una sèrie d'indicadors: casos detectats, sexe, edat, nacionalitat, tipus de violència, vincle amb l'agressor, capacitat econòmica de la víctima, etc., per poder garantir l'atenció coordinada dels serveis jurídics, sanitaris, socials i l'administració.

A Mollet funciona un Consell Municipal de Dones i també hi ha una Casa d'Emergència per a refugi de dones maltractades.

7. CRITERIS I PERSPECTIVES ACTUALS DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

La violència contra la dona no és una acció irracional, sinó el resultat d'un model, el patriarcat, que ha fomentat la desigualtat històrica entre homes i dones i el repartiment de poder entre sexes.

La violència contra la dona no és exclusiva d'un sistema econòmic, polític o social, sinó que està present en tots els estrats de la societat.

La violència contra la dona no és patrimoni de cap estat ni forma de govern concret. Durant el franquisme hi havia violència de gènere i amb la democràcia també (no podem concloure si més o menys, per la falta de dades, però podem intuir que el que passava és que no es denunciava).

La violència tampoc és exclusiva d'una època determinada. Es dona des del fa molts segles i encara que canviïn comportaments socials, continuen dominant els vells valors patriarcal.

Les persones, entitats i institucions implicades en la lluita contra la violència de gènere recomanen que es promocionin els valors igualitaris entre sexes, des de tots els àmbits de la vida política, social, educativa, i mitjans de comunicació.

Ara no existeixen les revistes dels anys seixanta especialitzades en Successos, però hi ha mitjans escrits o programes de televisió amb dubtosos criteris ètics. La mort d'una dona o qualsevol agressió no és mai un espectacle. Per això cal ser curosos per veure com es transmeten i ens arriben les notícies. Hi ha uns quants principis que els experts en mitjans de comunicació recomanen tenir en compte²⁰:

- La violència contra les dones no és un succés, ni una notícia convencional.
- Cal evitar els models de dona que lesionin la seva dignitat.
- No s'ha de caure en el sensacionalisme ni confondre l'interès social amb el morbo.
- Els estereotips i els tòpics frivolitzen i banalitzen aquestes situacions.

Només si s'està atent des de tots els sectors implicats es podrà avançar cap a la igualtat real. Llavors serà aplicable aquella vella frase que deia: "Volem la igualtat per poder ser, finalment, desiguals". Iguals en drets i diversos i diverses en gèneres i valors.

Bibliografia:

- Col·lecció Pou. Carpeta 232. Arxiu Històric Municipal de Mollet.
- CANTON, M. JOSÉ, "La informació sobre violència contra les dones a la premsa (2004-2005) CRUZ, J, "Violencia doméstica femenina". Dossier *La mujer y los malos tratos*.
- LÓPEZ, P. "Representación de la violencia de género en los informativos de TVE". Instituto Oficial RTVE 2006, 63 p.
- VIVES, I, "Las políticas públicas desde la administración del estado". Dossier *La mujer y los malos tratos*.
- Naciones Unidas, CEDAW. Dossier: *Convención sobre la eliminación de todas las formas de discriminación contra las mujeres*, 2003, 109 p.
- Diversos autors. Butlletí *Jornades contra les agressions a les dones*, Coordinadora comarcal de grups de dones dels Vallès. Juny 1989.
- Diversos autors. Dossier *La mujer y los malos tratos (España)*, Instituto de la Mujer, 2003, 94 p.
- Diversos autors. Dossier *La mujer en el franquismo y la transición española*, parte 1, Instituto de la Mujer, 19-6-2002, 129 p.
- Diversos autors. Dossier: *Mujer, violencia y medios de comunicación*, IORTV, 2002, 40 p.
- Pla Municipal per a la Igualtat d'Oportunitats de les Dones*. Ajuntament de Mollet del Vallès, 1996, 18 p.

Webs

- Conferència de Beijing <http://www.un.org/spanish/conferences/Beijing/mujer2021.htm>
- Institut Català de la Dona <http://www.gencat.net/icdona/>
- Instituto de la Mujer. Estadístiques violència <http://www.mtas.es/mujer/mujeres/cifras/violencia/index.htm#violencia>
- Legislació internacional, estatal i nacional sobre la violència contra les dones: <http://www.gencat.net/icdona/legislacio.htm>
- Naciones Unidas. Informe del Comitè Especial Plenari del vigèsim tercer període extraordinari de sessions de l'Assemblea General. <http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/f866c74335c0d3c2c1256baa0052eae9?Opendocument>

Notes

1. Convención sobre la eliminación de todas las formas de discriminación contra la mujer. 2003, pàg. 22
2. LOPEZ 2006. pàg. 65
3. VIVES 2003. pàg. 60
4. <http://www.un.org/spanish/conferences/Beijing/mujer2021.htm>
5. CANTON 2006, pàg. 49
6. El PAIS, 19-2-1002, pàg. 27
7. *Mujer, violencia y medios de comunicación*, 2002. També, CRUZ, pàg. 49.
8. Werner, Carmen. *Convivencia social*. Secció Femenina, 1955, Curs 5è, al web http://www.protocolo.org/gest_web/proto_Seccion.pl?rfID=713ç

9. Mujer, violencia y medios de comunicación, 2002, pàg. 25, nota 9.
10. Arxiu Històric Municipal de Mollet del Vallès (Col·lecció Pou).
11. Segons *El Caso* la furgoneta és d'aquests germans, tot i que segurament es refereix als germans Ruipérez, que vivien al costat de la plaça.
12. On ara hi ha el Museu Abelló.
13. Actual avinguda de Rafael Casanova.
14. La Llei de Divorci a Espanya va entrar en vigor l'any 1981. L'aprovació de la Llei es va fer en contra de l'Església. El cardenal de Toledo, Marcelo González, va impedir aquell any que el ministre Fernández Ordóñez presidís, com era tradició, la processó del Corpus, per ser l'autor, segons van dir, d'"una llei anticristiana".
15. Pàg. 24 i 25.
16. ONU. Informe del Comité Especial Plenario. Pag. 19.
17. Legislació sobre la violència contra les dones: <http://www.gencat.net/icdona/legislacio.htm>.
18. Butlletí de les Jornades, juny 1989.
19. Pla Municipal per a la Igualtat d'Oportunitats de les Dones.
20. Mujer, violencia y medios de comunicación.

